

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över promemorian Anpassning av svensk rätt till den reviderade VIS-förordningen (Ds 2023:30)

Ert dnr Ju2023/02300

Domstolsverket har granskat förslaget mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs av Sveriges Domstolar, dvs. utifrån hur förslaget kan tänkas påverka verksamheten ekonomiskt, organisatoriskt och utbildningsmässigt. Granskningen har även omfattat hur förslaget kan påverka verksamhetsstöd, arbetsformer eller rättssäkerheten generellt.

Migrationsdomstolarna och direkt åtkomst till VIS

Migrationsdomstolarna har idag inte någon direkt åtkomst till Informationssystemet för viseringar (VIS). När behov av information från VIS behövs i samband med migrationsdomstolens prövning, eller när nya uppgifter ska läggas in i VIS föranledda av migrationsdomstolens prövning, hanteras detta av Migrationsverket.

Som framgår av promemorian är migrationsdomstolen behörig att pröva en ansökan om uppehållstillstånd när en utlänning har utvisats på grund av brott, 5 kap. 20 § UtL. Här uppmärksammar Domstolsverket att även enligt 8 kap. 27 § UtL får migrationsdomstolarna som första instans fatta beslut om uppehållstillstånd när domstolen prövar beslut om avvisning eller utvisning.

Med hänvisning till att migrationsdomstolarna i vissa fall kan fatta beslut som vid ansökan om uppehållstillstånd, eller efter överklagande, anges i promemorian att migrationsdomstolarna kan behöva skapa en ansökningsakt och föra in uppgifter om uppehållstillståndsärenden i VIS (s. 70f).

När en ansökan om uppehållstillstånd för en utlänning som utvisas på grund av brott ska prövas av domstol, bör en sådan ansökan redan ha föregåtts av en utredning av Migrationsverket. Migrationsverket bör därmed vara den myndighet som i dessa situationer ansvarar för att skapa en ansökningsakt och föra in uppgifterna i VIS. Därefter tillhandahålls uppgifterna migrationsdomstolen för domstolens prövning av ansökan. Detsamma gäller vid prövning av ett överklagande av ett beslut om uppehållstillstånd.

Uppgifter som nu ska föras in i systemet är bland annat biometriska uppgifter såsom ansiktsbild och fingeravtryck. Enligt 9 kap. 8 § och 8 a-g §§ UtL är en utlänning som bland annat ansöker om uppehållstillstånd skyldig att låta vissa myndigheter, däribland Migrationsverket, fotografera honom eller henne eller ta hans eller hennes fingeravtryck.

Migrationsdomstolarna ingår inte idag bland de myndigheter som är behöriga att ta upp sådana uppgifter. Det får också anses som naturligt att denna uppgift utförs av verkställande eller brottsbekämpande myndigheter, till exempel Migrationsverket eller Polisen, och inte inom ramen för domstolarnas dömande verksamhet.

Direkt åtkomst och hantering i systemet innebär bland annat att sökningar ska göras mot det egna systemet, SIS, in- och utresesystemet, Europol, Interpol, m.fl. Uppgifter om uppehållstillstånd och viseringar ska läggas in, lagras och ändras (se bland annat s. 48 och 85). Ändringar ska även ske enligt IO-förordningen (s. 183).

Domstolsverket bedömer att VIS ger access till information som är angelägen ur ett säkerhets- och ett brottsbekämpande perspektiv. Direkt åtkomst till VIS, och de behörigheter som det medför, bör därför inte medges annat än när det är oundgängligen nödvändigt. Här uppmärksammas också på att Domstolsverket, i dess egenskap av administrativ servicemyndighet till Sveriges Domstolar, kan komma att behöva inbegripas genom att bistå migrationsdomstolarna med systemstöd i egenskap av tekniskt biträde om de ska ha direkt åtkomst till VIS.

Domstolsverket uppmärksammar också på omständigheten – utan att närmare ha inventerat bestämmelserna om, eller förutsättningarna för, sekretess – att direkt åtkomst till systemet innebär att uppgifterna i systemet blir allmän handling hos migrationsdomstolarna.

Domstolsverket ställer sig mot denna bakgrund tveksamt till att migrationsdomstolarna ska skapa ansökningsakter och lägga in uppgifter i VIS då detta kräver direkt åtkomst. Verket förordar i stället att migrationsdomstolarna fortsatt endast ska ha åtkomst till uppgifter från VIS genom att Migrationsverket tillhandahåller dessa uppgifter, samt kompletterar uppgifterna i systemet i samband med mål vid migrationsdomstolarna.

Ekonomiska konsekvenser m.m. för migrationsdomstolarna och Domstolsverket

Promemorian har inte närmare berört konsekvenserna för Sveriges Domstolar. Övergripande konstateras dock att kostnader som kan antas uppkomma för myndigheterna bör rymmas inom befintliga ramar (s. 187).

Om det mot bakgrund av den reviderade VIS-förordningen bedöms som oundgängligt att migrationsdomstolarna ska ha direkt åtkomst till VIS, kommer detta leda till kostnader för ett relativt omfattande behov av utbildning av personal och ett administrativt arbete med att skapa behörighets- och säkerhetsrutiner. En omfattande samverkan mellan Polisen, Migrationsverket, migrationsdomstolarna och Domstolsverket för att inrätta systemtekniska lösningar kommer också att krävas.

Även fortlöpande torde kostnader för administration, säkerhetsåtgärder och utbildning av ny personal vara av icke obetydlig omfattning.

Skulle promemorians skrivelse om migrationsdomstolarna ändå att genomföras, kommer det således vara kostnadsdrivande för både migrationsdomstolarna och Domstolsverket. Givet förutsättningen att hanteringen av förslaget ska rymmas inom befintliga ramar, bedöms det som sannolikt att resurser från migrationsdomstolarnas dömande verksamhet såväl initialt som fortlöpande behöver tas i anspråk för hanteringen av VIS.

Detta yttrande har beslutats av enhetschefen Sara Fredriksson. Föredragande har varit juristen Örjan Hägglund.

Sara Fredriksson

Örjan Hägglund